

Komfortabli uzveikt

JA AGRĀK KĀDS BŪTU TEICIS, KA AUDZĒJU GALVĀ VAR UZVEIKT VIEN AR PRECĪZI VIRZĪTU STARU KŪLI, IZVAIROTIES NO SMAGAS OPERĀCIJAS UN PĒCOPERĀCIJAS KOMPLIKĀCIJĀM, TAS IZKLAUSĪTOS PĒC ZINĀTNISKĀS FANTASTIKAS. TAČU TAGAD ARĪ LATVIJĀ IR PACIENTI, KURIEM PALĪDZĒJUSI RADIOĶIRURĢIJAS PROCEDŪRA, KAS VEIKTA AR MODERNO CYBERKNIFE IEKĀRTU.

Ko viņi stāsta?

Mārtiņam (43) vispirms ausis parādījās dzīnkstēšana. Kā pats saka – izstaigājis visus dakterus, bet nekāda vaina netika atklāta. Tā kā Mārtiņa lielākā aizrašanās ir mūzika, ko viņam patīk izbaudīt augstā kvalitātē, tad viņš pēkšņi konstatēja, ka ar vienu ausi skaņu dzird sliktāk nekā ar otru. «Atkal devos pie LOR speciālista, kas šoreiz rekomendēja veikt magnētisko rezonansi galvai, un tika konstatēts labās puses dzirdes nerva neirinoma. Nonācu pie neiroķirurga, kas teica – ja viņš mani operēs, tad blaknes operācijai var būt kā manas slimības sliktākās izpausmes. Protī, audzējam augot lielākam, var tikt nospiesti nervi, kas var izraisīt kustību traucējumus, sejas vienas puses noslīdēšanu, galvassāpes. Ārstē ieteica nākt uz operāciju tad, kad audzējs jau būs izaudzis tik liels, ka būs skaidrs – sliktāk būt man vairs nevar. Doma, ka savā galvā audzēšu kaut ko nesaprotamu un gaidīšu, kas ar mani notiks, šķita biedējoša, un sāku meklēt, vai bez nogaidīšanas nepastāv vēl kādi citi varianti, citas ārstēšanas metodes. Tā es internetā atradu informāciju, ka ir tāds kibernazis, ar to strādā Eiropā. Pēc tam atradu, ka tas pieejams arī Krievijā un Ukrainā, un jau grasījās turp braukt, kad pēkšņi internetā uzdūros informācijai, ka no jaunā gada šī te pati procedūra ir pieejama arī pie mums, Latvijā. Lai gan biju informēts, ka pēc šīs procedūras rehabilitācijas periods norit ļoti veiksmīgi, tik un tā biju diezgan nobijies. Jāatzīst, ka pati procedūra vispār nav sāpīga, arī pēc tam nebija ne sliktas dūšas, ne kādu koordinācijas traucējumu. Šobrīd ir pagājušas trīs nedēļas, un reālas izmaiņas varēs novērot tikai pēc pusgada. Ceru, ka viss būs izdevies, jo audzēju man atklāja samērā ātri, un arī tas ir pozitīvs aspekts. Katrā ziņā patlaban jūtos psiholoģiski mierīgāk, jo zinu, ka esmu izdarījis visu, kas bija iespējams. Ja nebūtu neko darījis, slimība mani turpinātu graužt un mocīt arī psiholoģiski. Domāju, šāda procedūra daudziem nāktu kā atvieglojums, ja tas būtu valsts apmaksāts pakalpojums vai vismaz iekļauts veselības apdrošināšanā. Turklāt cilvēkam pēc tās nav mēnesis jāguļ, nav jāmekās ar komplikācijām, kas var būt gana biedējošas un nepatīkamas, un – galu galā – viņam galvā negriež caurumu! Viss, ko no manis šī procedūra prasīja, – ierasties uz izmeklēšanu un pēc tam uz procedūru. Tik vienkārši.»

Savukārt **Georgs (63)** stāsta, ka ne no šā, ne no tā viņam pēkšņi no rītiem sākusī reibt galva. «Sākās izmeklēšana, līdz beidzot atklāja, ka vaina ir galvā. Neiropatologs mani nosūtīja uz magnētisko rezonansi, un tur atklāja labdabīgu audzēju – meningiomu. Pēc tam es nokļuvu Stradiņa slimnīcā pie profesora neiroķirurga Igora Aksika. Biju pilnīgi pārliecināts, ka man veiks operāciju, bet profesors saka – viņš man palīdzēt nevar, audzējs tādā sliktā vietā, tuvu smadzeņu stumbram, nevar operēt. Izstāstīja, ka Siguldā plāno atvērt Radioķirurģijas centru, lai pagaidu un tad braucu uz turieni. Bet, ja negribu gaidīt, pastāv iespēja saņemt ārstēšanu Vācijā. Izlēmu, ka labāk tomēr ārstēšos mājās. Gaidīju divus mēnešus un faktiski biju viens no pirmajiem Siguldas slimnīcas pacientiem, kam veica radioķirurģisko procedūru ar tā dēvēto *kibernazi*.

Pirmajā reizē devos uz kliniku *Orto Rīgā*, kur mani izmeklēja un sagatavoja procedūrai, uz kuru devos pēc nedēļas. Procedūra bija absolūti nesāpīga, tās laikā nejutu pilnīgi neko. Vienīgais, kas man bija jādara, – 40 minūtes mierīgi jāguļ, un, kamēr *kibernazis* strādāja, es nedrīkstēju kustēties. Man secīgi bija jāveic trīs šādas procedūras. Pirmajā reizē biju paņēmis līdzī arī šoferi, kas mani pēc procedūras aizvestu mājās, bet tas izrādījās pilnīgi lieki – jutos labi un pats varēju sēsties pie stūres un braukt. Pēc procedūras turpināju dzīvot savu ikdienas dzīvi tā, it kā nekas nebūtu noticis. Tagad ir pagājuši četri mēneši, un jūnija sākumā man būs jābrauc atrādīties. Šobrīd galvas reiboņi jūtami ir mazinājušies.»

audzēju

Ārstēšanu ar modernāko robotizētās radioķirurģijas iekārtu Austrumeiropā *CyberKnife* ir izmantojusi arī Anitas mamma **Sofija (68)**. Anitas mamma pērn aprīlī ap šo pašu laiku vienkārši naktī zaudēja samaņu. «Viņu aizveda uz slimnīcu, un rentgenā konstatēja, ka galvā ir tāds kā neliels aptumsums, jāveic magnētiskā rezonanse. Vedu mammu uz konsultāciju Stradiņu slimnīcā, kur tikām pie brīnišķīga daktera Neiroķirurģiskās klīnikas vadītāja Edgara Valeiņa. Pirmā reakcija, kad uzzinājām, ka tas ir audzējs, protams, bija šoks. Labā ziņa bija, ka audzējs ir labdabīgs – tā bija meningioma, bet atrodas ne tik labā vietā – ļoti tuvu dzīvībai svarīgām zonām, tāpēc to nevar operēt. Un atkal – izmisums, jo nesapratām, ko lai dara. Bet dakteris Valeinis uzreiz pateica, ka Siguldā plānojas vērt vaļā Radioķirurģijas centru, ka viņš tam nodos mammas audzēja parametrus, un, ja tie atbildīs, mēs tiksim uzaicināti. Tobrīd jau bija augusta beigas, septembris. Gāja laiks. Mēs, protams, bijām satraukušās, kā būs. Es pat skatījos līdzīgus variantus ārstēšanās, un tad piezvanīja no Siguldas centra un uzaicināja uz konsultāciju. Sākās pārbaudes, tika veiktas visas nepieciešamās analīzes, veidota maska. Viss notika profesionāli – katrā posmā mēs tikām informētas, kas notiks tālāk. Decembra sākumā mamma tika uzaicināta uz procedūru.» stāsta meita Anita. «Atceros, kā mamma ļoti baidījās, ka noies mati. Tas bija viens no pirmajiem jautājumiem arī dakterim Valeinim, kas atbildot labsirdīgi pasmējās – šai radioķirurģijas procedūrai nav tādas blakusparādības! Un patiešām – mammas mati pat nekļuva plānāki. Viņai trīs dienas

pēc kārtas veica šo procedūru, kas ilga 40 minūtes. Mamma bija pie pilnas apziņas – viņa vienkārši mierīgi gulēja. Uz mājām brauca tā, it kā nekas nebūtu noticis. Atbraukušas mājās, skatījāmies mīļo bobsleju un pārdzīvojām par Melbārža ekipāžu. Līdz ar to es visiem stāstu – gada nogalē jutāties tā, it kā būtu piedzīvojušas Ziemassvētku brīnumu. Jā, varbūt kādā brīdī mammai bija mazāk spēka, bet viņai nebija slikti, necieta nelaba dūša. Viņa gāja ārā, uz veikalu. Kopš procedūras ir pagājuši četri mēneši, un gads – kopš diagnozes uzzināšanas, un savu mammu tik sprauņu kā tagad sen nebiju redzējusi. Brižam man viņa ir pat mazliet jāpiebremzē (*smejas*). Bet mammai arī ļoti paveicās, ka audzējs bija pašā sākuma stadijā – tad šī procedūra ir ļoti efektīva. Zvaigznes bija mūsu pusē, esam laimīgas un pateicīgas dakteriem, kas to paveica.

Un vēl ļoti svarīgi, ka visā ārstēšanās laikā, gan runājot ar ārstiem, gan ar apkalpojošo personālu, nevienā brīdī nepārdījās šis baisais psiholoģiskais moments, ka tas ir audzējs. Radioķirurģijas centrā tā ārstēšana ir kas cits, nekā esam pieraduši par audzēja ārstēšanu domāt. Savulaik šī pati slimība piemeklēja tēti, un tāpēc varu šo procedūru, ko saņēma mamma, salīdzināt ar tradicionālo ārstēšanas metodi. To pat nav iespējams salīdzināt. Tas ir tāds progress, ka cilvēks pēc mēneša vispār aizmirst, kāda diagnoze viņam bija noteikta. Visiem, kuriem tas būtu nepieciešams, es novēlētu tādu iespēju. Mums Latvijā ir tik profesionāli ārsti, kas var to izdarīt. Tā ir unikāla metode, bet tai noteikti būtu jāklūst pieejamāki.» uzskata Sofijas meita Anita.

Radioķirurģijas centra vadītājs Māris Skrymanis komentē:

Radioķirurģija ir staru terapijas metode, kur ar iekārtu *CyberKnife* ir iespējams ļoti precīzi pievadīt lielu staru devu tieši slimības skartajiem audiem, neskarot un nebojājot veselos audus un šūnas. Savas precizitātes un efektivitātes ziņā metode tiek pielīdzināta ķirurģijai. Kaut iekārtas nosaukumā tiek izmantots vārds nazis, procedūrā ķirurģiska iejaukšanās nenotiek. Radioķirurģijas procedūras laikā tiek apturēta audzēja augšana, turklāt audi tam apkārt cieš vēl mazāk nekā neiroķirurģiskā operācijā – robeža starp audiem, ko staro, un audiem, ko nestaro, ir tikai viens milimetrs!

Kas jādara pacientam?

Jāpierakstās uz konsultāciju, jo vispirms jāizvērtē, vai šī metode pacientam der. Pozitīvas atbildes gadījumā jāierodas uz datortomogrāfiju un magnētisko rezonansi, pacientam tiek pagatavota arī īpaša maska, ko izmantos radioķirurģijas procedūrā. Tas aizņem apmēram divas stundas, pēc kurām pacients dodas mājās. Tad pie darba ķeras mūsu speciālisti. Radiologs terapeits zīmē tos audus, kas jānostaro, uzraksta, kurā punktā kāda deva jāsaņem, un sažīmē tās zonas, ko nedrīkst starot (smadzeņu stumbru, nervus, acu ābolus). Tad pie darba ķeras medicīnas fiziki. Viņa uzdevums izrēķināt staru gaitu, sagatavot starošanas plānu. Kad plāns ir sagatavots, uz cilvēkam līdzīgas imitācijas starojuma plāns tiek pārbaudīts, proti, fiziki pārlicinās par mērījumu precizitāti un, ja kļūdu nav, plānu apstiprina. Viena pacienta procedūras sagatavošana aizņem 3–4 dienas.

Cik procedūru nepieciešams?

Ja audzējs ir neliels, pietiek ar vienu radioķirurģijas procedūru. Tā ilgst 35 minūtes, pēc kuras pacients dodas mājās. Ja audzējs ir lielāks un atrodas tuvu nerviem vai smadzeņu stumbram, tad staru devu sadala līdz pat pieciem seansiem. Tas nozīmē, ka piecas reizes pēc kārtas ir jāatbrauc uz procedūru. Procedūru iespējams veikt arī pēcpusdienā vai pēc darba laika, lai cilvēks pa dienu var darīt savus dienas darbus un pievakarē ierasties uz procedūru. Nedēļas laikā viņam šī procedūra ir pabeigta.

Kam radioķirurģijas procedūra piemērota?

Tiem, kam neiroķirurģiska operācija var radīt paliekošas sekas vai gadījumos, kad pacienta stāvoklis neļauj veikt invazīvu operāciju. Dzirdes nerva neirinomas gadījumā jāapzinās, ka blakus dzirdes nervam vienā kūlī iet sejas nervi, kas atbild par sejas jutīgumu, sejas muskuļu darbību, līdzsvara sajūtu. Audzējam augot, nervi tiek nospiesti, un cilvēkam pamazām zūd dzirde, parādās tirpšana un līdzsvara traucējumi. Mūsu gadījumā svarīgi, lai audzējs tiek identificēts pēc iespējas ātrāk, – tikko parādās pirmās pazīmes. Dzirdes nerva neirinomas pirmās pazīmes ir – sāk zūst dzirde, ausis parādās trokšņi. Meningiomas gadījumā – parādās neizskaidrojamas galvassāpes, nogurums, var migloties redze.

Kur var pieteikties uz konsultāciju? Uz konsultāciju klātienē var pieteikties, zvanot pa tālruni 20270077, Siguldā (Siguldas slimnīcā) katru dienu darba laikā, Rīgā mūsu konsultācijas pieejamas klīnikā *Orto* ceturtdienās un klīnikā *Diamed* pirmdienās no 16.00-19.00, kā arī iespējams nosūtīt pieprasījumu slimības izvērtējumam elektroniski mūsu mājaslapā: www.cyberknife-sigulda.com